

วัดพระราม 9 วัดของในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงสร้างเพื่อเป็นปอดสำหรับหายใจของคนกรุงเทพฯ

วัดพระราม 9 กาญจนภิเษก เป็นวัดที่สร้างขึ้น โดยพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในปี พ.ศ.2538 ตั้งอยู่เลขที่ 999 ซอยพระราม 9 ซอย 19 ถนนพระราม 9 แขวงห้วยขวาง เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร เป็นวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา และได้รับการยกขึ้นเป็นพระอารามหลวงชั้นตรีเป็นการพิเศษในปี พ.ศ. 2542 ปัจจุบันมี พระธรรมมณีบัณฑิต (อภิพล อภิปโล) เป็นเจ้าอาวาส

และเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจ กัมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม จึงโปรดให้สร้างด้วยความเรียบง่ายและประหยัด ตามแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

สืบเนื่องจากสภาพสังคมไทยในปัจจุบันปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม นับเป็นปัญหาใหญ่ที่ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ซึ่งชุมชนมิ่งพระราม 9 ก็เป็นสถานที่อีกแห่งหนึ่งที่ปรารถนาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น อันก่อให้เกิดปัญหาน้ำเน่าเสีย ส่งผลให้เกิดการทำลายสภาพแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน กอปรกับแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งเป็นแหล่งปลายทางรับน้ำเสียจากทุกหนแห่งได้เริ่มเสื่อมโทรมลงทุกขณะ หากไม่เร่งแก้ไขปัญหาดังกล่าว ก็จะทำให้เกิดปัญหาตามมาอย่างไม่หยุดยั้ง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับประชาชนและประเทศชาติ จึงมีพระราชดำริให้ทดลองแก้ไขปัญหาน้ำเสียด้วยวิธีเดิมอากาศ ณ บริเวณมิ่งพระราม 9 ในลักษณะเป็นระบบบำบัดน้ำเสียขนาดเล็ก และทำการทดสอบการบำบัดน้ำเสียที่ไหลมาตามคลองลาดพร้าวบางส่วนให้มีคุณภาพดีขึ้น โดยใช้วิธีเดิมอากาศลงไปในน้ำและปล่อยให้น้ำตกตะกอนแล้วปรับสภาพก่อนระบายออกสู่ลำคลองตามเดิม รวมทั้งการปรับปรุงคุณภาพน้ำซึ่งเป็นการนำน้ำสะอาดจากแม่น้ำเจ้าพระยามาชะล้าง ทำความสะอาดคลองและระบายลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง โดยอาศัยจังหวะน้ำขึ้นน้ำลงตามธรรมชาติ อันเป็นการบรรเทาปัญหาได้ในระดับหนึ่ง

สำหรับสวนสาธารณะคือปอด และมิ่งพระราม 9 คือปอดของกรุงเทพมหานคร กังหันน้ำชัยพัฒนาภายในวัดเกิดจากพระราชดำริสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ได้พระราชทานไว้เกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสียในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการพองน้ำเสียให้เป็นน้ำดี ซึ่งจากนั้นเป็นต้นมาพื้นที่บริเวณมิ่งพระราม 9 ก็ได้รับการพัฒนาและเป็นตัวอย่างในการบรรเทาแก้ไขปัญหามลพิษเกี่ยวกับน้ำเน่าเสียให้แก่กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของราษฎร

ในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวให้ดีขึ้น

โครงการมิ่งพระราม 9 จึงได้กำเนิดขึ้น โดยมีกระดำเนินงานในเขตที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งอยู่ติดกับคลองลาดพร้าวฝั่งทิศตะวันตกและด้านใต้จรดกับคลองแสนแสบ มีพื้นที่ประมาณ 130 ไร่ เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่เดือนมีนาคม 2531 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) กรมชลประทาน สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์และกรุงเทพมหานครร่วมกันดำเนินงานในการเพิ่มประสิทธิภาพการบำบัดน้ำเสียที่มิ่งพระราม 9 ให้มีคุณภาพดีขึ้น เพื่อบรรเทาปัญหาน้ำเน่าเสียและเป็นภาระระบายน้ำ ซึ่งส่งผลต่อสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของชุมชนมิ่งพระราม 9 ให้ดียิ่งขึ้นจวบจนกระทั่งปัจจุบัน เพื่อเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจ กัมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม

เมื่อการดำเนินการแก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสียตามโครงการมิ่งพระราม 9 ดำเนินการไปได้ระดับหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 จึงได้พระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติม เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2531 ให้มีการดำเนินการปรับปรุงสภาพพื้นที่และชุมชนในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกับโครงการมิ่งพระราม 9 ดังกล่าว พร้อมกันนั้นก็ให้มีการจัดตั้งวัดขึ้น

ในที่ดินที่อยู่ใกล้เคียงกัน ซึ่งนางสาวจงจันทร์ สิงห์เสนี ได้น้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินจำนวน 8-2-54 ไร่ และได้รับการอนุญาตให้สร้างวัดจากกรมการศาสนา เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2534 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานนามวัดแห่งนี้ว่า "วัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก" โดยมีสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เป็นองค์อุปถัมภ์ฝ่ายสงฆ์ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นองค์อุปถัมภ์ฝ่ายฆราวาส

ในการนี้ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการดำเนินงานก่อสร้างวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษกขึ้น โดยมีนายจรัญ ตูลยานนท์ กรรมการมูลนิธิพัฒนา เป็นประธานคณะอนุกรรมการดำเนินการก่อสร้างวัด ทำหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการก่อสร้างวัดให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ ในลักษณะวัดขนาดเล็กที่มีความเรียบง่าย ประหยัด และทันสมัย เป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจและศรัทธา เป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ ทั้งทางศาสนา สังคมและจริยธรรมแก่เยาวชน และประชาชนในชุมชน เพื่อขัดเกลาจิตใจของชุมชนให้มีจิตสำนึกต่อสังคมโดยรวม อันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติต่อไป

จุดมุ่งหมายโดยตรงแท้ของศาสนาทั้งปวง และโดยเฉพาะของพระพุทธศาสนา มุ่งจะให้บุคคลศึกษาพิจารณาหลักการและแนวความคิดในศาสนธรรม และน้อมนำมาเป็นที่ยึดเหนี่ยวและปฏิบัติด้วยตนเองตามความสามารถ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการครองชีวิต คือ ให้เกิดความผาสุก ความร่มเย็น และความเจริญในแต่ละบุคคลในสวนรวม และให้เกิดความบริสุทธิ์หลุดพ้นอันเป็นปรารถนาของผู้นับถือศาสนาทั้งปวง การดำเนินการก่อสร้างวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษกจึงควรจะได้กระทำให้ถูกเป้าหมาย โดยโปรดให้สร้างด้วยความเรียบง่ายและประหยัดในการดำเนินการ

เบื้องต้น คณะอนุกรรมการฝ่ายออกแบบได้ออกแบบอาคารศาสนสถานในวัดแห่งนี้ และประมาณราคาการก่อสร้างอยู่ในวงเงินประมาณ 100 ล้านบาท เพื่อให้สมพระเกียรติ เมื่อนำความกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มีพระราชกระแสรับสั่งให้ปรับแบบพระอุโบสถและอาคารอื่นๆ ให้มีขนาดเล็กจากเดิม มีพระราชประสงค์ให้เป็นวัดเล็กๆ โบสถ์เล็กๆ มีกุฏิเล็กๆ ไม่โปรดให้สร้างวัดขนาดใหญ่ และใช้งบประมาณไม่ควรเกิน 10 ล้านบาท นอกจากนี้สภาพพื้นที่ก็ไม่เหมาะที่จะสร้างเป็นวัดใหญ่ ทรงเห็นว่าให้มีวัดเพื่อให้มีพระไว้สั่งสอนชาวบ้านในบริเวณนั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นวัดใหญ่โต

ทรงเน้นให้สามารถเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนได้เป็นสิ่งสำคัญ อีกทั้งให้ยึดหลักแห่งความประหยัด เรียบง่าย

และเกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้นคณะอนุกรรมการฯ จึงได้ออกแบบที่ต่างๆ ไม่หรูหรา ซึ่งประกอบด้วยพระอุโบสถ ศาลาอเนกประสงค์ กุฏิเจ้าอาวาส กุฏิพระ จำนวน 5 หลัง หอระฆัง โรงครัว อาคารสะอาด สวยงาม และบริเวณพื้นที่โดยรอบให้ปลูกพันธุ์ไม้มีน่านชนิดทั้งไม้ป่า และพันธุ์ไม้หายากในลักษณะป่าผสมผสาน เพื่อให้เกิดร่มเงาและความร่มเย็นแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไปที่เข้ามาประกอบกิจกรรมทางพุทธศาสนา

ในส่วนของพระอุโบสถจะเป็นลักษณะผสมผสานกลมกลืนระหว่างสถาปัตยกรรมสมัยโบราณ ผสมผสานกับสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ ซึ่งให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ โดยคำนึงถึงประโยชน์แห่งการใช้สอยเป็นสำคัญ และเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2540 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศตั้งวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก เป็นวัดในพระพุทธศาสนาอย่างสมบูรณ์

ในการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ยกฐานะวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษกเป็นพระอารามหลวงเป็นกรณีพิเศษ เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 ซึ่งได้ผ่านมติของมหาเถรสมาคมเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2542 เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

การดำเนินการก่อสร้างวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก เริ่มดำเนินการโดยการถมดินปรับพื้นที่โครงการก่อสร้างวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก ที่บริเวณฝั่งพระราม 9 แขวงห้วยขวาง เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร นับตั้งแต่วันที่ 10 พฤศจิกายน 2538 และเริ่มงานก่อสร้างอาคารวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2539

จากนั้น เมื่อวันที่จันทร์ที่ 1 กรกฎาคม 2539 เวลาประมาณ 08.00 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ทรงวางศิลาฤกษ์พระอุโบสถวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก และทรงเปิดอาคารเรียนโรงเรียนวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก วัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก ตั้งอยู่เลขที่ 999 ถนนพระราม 9 ซอย 19 แขวงห้วยขวาง เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร เดิมเป็นที่ลุ่มว่างเปล่า ขอบเขตที่ดินเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า เนื้อที่ทั้งหมด 8-2-54 ไร่ ด้านทิศเหนือยาว 234 เมตร ติดกับโรงเรียนสมาคมไทย-ญี่ปุ่น และที่ว่างเปล่าของเอกชน ด้านทิศตะวันออกยาว 61.5 เมตร ติดคลองลาดพร้าว ด้านทิศใต้ยาว 217 เมตร ติดกับที่ดินที่กินไว้เป็นถนนทางเข้า ด้านทิศตะวันตกยาว 65 เมตร ติดกับโรงเรียนพระราม 9 กาญจนาภิเษก ของกรุงเทพมหานคร

แรกเริ่ม การออกแบบพระอุโบสถ นาวาอากาศเอก อาวุธ เงินชูกลิ่น ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านสถาปัตยกรรม สถาปนิก 10 กรมศิลปากร (อดีตอธิบดีกรมศิลปากร) ผู้ออกแบบสถาปัตยกรรมในวัดพระราม 9 กาญจนาภิเษก ได้นำแบบพระอุโบสถขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทอดพระเนตร มีรับสั่งให้ยอลง ให้มีขนาดกะทัดรัด สอดคล้องกับลักษณะของชุมชน ด้วยไม้โปรดลิ่งที่ใหญ่โตเกินความจำเป็น มีพระราชประสงค์ให้วัดนี้เป็นวัดของชุมชนพระราม 9 เพื่อให้ประกอบศาสนกิจ จากเดิมที่ออกแบบให้ภายในพระอุโบสถจุคนได้ 100 คนเศษ ทรงให้ลดเหลือเพียง 30-40 คน ลดงบประมาณจากที่ตั้งไว้ เดิม 57 ล้านบาท เป็นไม่เกิน 3 ล้านบาท เหล่านี้ ชี้ให้เห็นพระราชหฤทัยที่ประหยัด เรียบง่าย เน้นเพียงการใช้ประโยชน์สูงสุดที่สำคัญ และมีพระราชประสงค์ให้เป็นตัวอย่างของการสร้างวัดสำหรับชุมชนอีกด้วย

นาวาอากาศเอก อาวุธ จึงน้อมรับพระราชกระแสสนองออกแบบพระอุโบสถใหม่ โดยเน้นประโยชน์ในอาคารอย่างคุ้มค่า วัสดุก่อสร้างทั้งหมดเป็นของที่ผลิตในประเทศ ส่วนรูปแบบทางศิลปกรรมเป็นการผสมผสานรูปแบบอย่างสถาปัตยกรรมปัจจุบัน โดยได้ต้นเค้าจากพระอุโบสถวัดต่างๆ ดังนี้

พระอุโบสถวัดราชาธิวาส กรุงเทพมหานคร เช่น รูปทรงเสาของเสาอุโบสถ พระอุโบสถวัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม เช่น ความเรียบง่ายและมุขประเจ็ด พระอุโบสถวัดเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนทบุรี ซึ่งเป็นต้นแบบในการผูกลายปูนปั้นประดับหน้าบัน โครงสร้างอุโบสถวันพระราม 9 เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก หลังคามุงกระเบื้องทำด้วยแผ่นเหล็กสีขาว องค์กรประกอบเครื่องบนหลังคาเป็นปูนปั้นลายดอกพุดตานประดับหน้าบันด้วยลายปูนปั้นปิดทองเฉพาะที่ตราพระราชลัญจกรประจำพระองค์รัชกาลที่ 9 ซ่อฟ้าใบระกาเป็นลวดลายปูนปั้นไม่มีทอง ประดับกระจก พนังและเสาก่ออิฐฉาบปูนเรียบทาสีขาว บานประตูหน้าต่างใช้กรอบอะลูมิเนียม ลูกฟักเป็นกระจก เพดานพระอุโบสถเป็นเพดานไม้เรียบธรรมดา

แต่ได้มีผู้มิจิตศรัทธาถวายโคมระย้าเป็นพุทธบูชาประดับไว้แทนรวม 4 ซ่อ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โปรดให้จารึกคาถาถอมมา ณ ที่นี้ ใช้อักษรอริยเกะ ซึ่งเป็นอักษรที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงประดิษฐ์ขึ้นแบบเดียวกับที่พระอุโบสถวัดพระปฐมเจดีย์

สราวุฒิ ศรีธนนันท์